

Rudarski voditelji sprejemajo kompromis

Čikaška konferenca je bila zaključena takoj prvi dan in komisija štirih članov je šla na delo, da sestavi novo pogodbo. Rudarji naj se pripravijo na delo in kompromis. Mezda jim ne bo znižana, toda delovni pogoji bodo radikalno spremenjeni. Na tisoče rudarjev v Illinoisu bo vrženih na cesto, da naredijo prostor strojem.

Stuebenville, O., 8. sept. — John L. Owens iz Indianapolisa, mednarodni organizator rudarske unije, je bil večer arretiran na federalnem sodišču, ko se je udeležil razprave glede izdajanja stalne sodne prepovedi proti piketiranju. Owens je obtožen, da je hujškal stavkarje v Ohio k nasilnim činom.

Chicago. — Konferenca zastopnikov rudarjev iz 12. distrikta (Illinois) in lastnikov premogovnikov v Illinoisu, ki je bila v sredo otvorjena v hotelu Auditorium, je bila pred večerom že zaključena za nedolžen čas. Toda pogajanja niso bila pretrgana. Zborovalci so se zedinili, da posebna skupna komisija izdelava novo pogodbo, ki se v nekaj dneh predloži zastopnikom. Komisija, ima štiri člane: dva rudarja in dva magnata. Rudarje zastopata Harry Fishwick, predsednik 12. distrikta, in Walter Nesbitt, tajnik blagajniške distrikta. Magnate pa zastopata H. C. Perry iz Hillsbora, Ill. in George B. Harrington iz Chicago.

Konferenca se je udeležilo 70 moških. Magnate so imeli 40 zastopnikov, rudarji pa 30. Naj so govorili, še ni znano, ker ni nobena stranka dala poročila za javnost. Niti tega niso povedali, kdo je sklical konferenco: Fishwick je rekel, da so lastniki rogov hoteli konferenco, zadnji pa so trdili: "Mi ne, rudarji so sklicali sestanek."

Kakor zdaj stoji situacija, se pripravljajo kompromis, ki konča stavko morda v enem tednu. Rudarji so pristali, da skupna komisija sestavi novo pogodbo; operaterji so pristali, da ima komisija samo štiri člane brez petega "neutrálnega komisarja."

Prepir o razoroženju na Ligini skupščini

Švedski delegat krtači voditelje Lige, ker so se dali nablufati od Mussolinija.

Zeneva, 8. sept. — Osmo redna skupščina Lige narodov postaja živahna. Razprave o vzrokih fiaska vseh dosedanjih razorožitvenih akcij se nadaljujejo med ostrimi debatami.

Švedski zunanji minister E. Lofgren je večer napadel velike glave na čelu Lige narodov, ker nečesto garantirati miru niti med seboj in ker so se v zadnjem konfliktu med Italijo in Jugoslavijo pustile nablufati od Mussolinija, da niso dovolile, da bi bila Liga rešila albanski spor.

Rekel je, da Švedska je vedno pripravljena sodelovati v akciji za splošno razoroženje, a kaj pomeni, ko pa se velesile nečesto izvajajo vojne iz svoje srede, ne morejo mali narodi pričakovati razoroženja.

Japonski delegat Adachi je dejal, da Japonci iskreno želijo, da bi bilo enkrat konec oboroževalne tekme med velesilami.

Poljaki, ki so pridobili na svojo stran francoskega zunanjega ministra Briand, pritiskajo na sprejetje svojega načrta mirovnih garancij. Poljaki bi radi, da jim Liga garantira varstvo pred Rusijo in Nemčijo.

Brezposelnost v Baltimore je izredno narasla zadnje tedno

Ta brezposelnost se ne razteza le na Baltimore, ampak je splošna prikazen na vzhodu.

Baltimore, Md. — Podjetniki cenijo, da je v mestu 25,000 delavcev brez dela. To je izredno veliko število. Tako poroča Komercialno društvo, ki pa ni vključilo v to število one delavce, ki delajo le nekaj dni v tednu. "Skoraj vsaki industriji je preveč delavcev," izjavlja Komercialno društvo. "Razmere pa niso take le v Baltimore, ampak zdaj se, da je tak položaj po vsem vzhodnem delu Združenih držav."

Stavbinska industrija je zelo prizadeta. V mesecu septembru bi morali biti zaposleni vsi stavbinski delavci, pa jih je komaj polovica. To pomeni, da prihajajo za delavce trdi časi leto za leto. Res je, da pri delu na stavbah ne delajo stroji konkurence stavbinskim delavcem razen stavbinskim težakom, a stavbinski material, ki se uporablja danes, je drugačen, kot je bil pred deset ali več leti. Material je tako izdelan in dodelan, da hise grade veliko hitreje kot pred enim desetletjem. Vrhnega pa prihaja na trg vedno nove vrste stavbinski material. V industriji pa vprejajo v delo vedno bolj spopolnjene stroje, pri katerih rabijo vedno manj delavcev, na drugi strani pa stroji več producirajo, kakor so preje z večjim številom delavcev.

Sedanja brezposelnost je produkt kapitalistične blagovne produkcije in distribucije, ki stremi za tem, da se producira in razpeča vedno več blaga z manjšimi stroški, torej z manjšim številom delavcev.

Štirje lovarnarji se še upirajo

Druge trdke za izdelovanje kravata so podpisale pogodbo. Najbolj trmoglavi podjetniki so pa zaprli svoje tovarne.

New York, N. Y. — Tovarnarji, ki so člani Društva tovarnarjev za izdelovanje kravata, in večina neodvisnih tovarnarjev so podpisali pogodbo z organizacijo izdelovalcev kravata. Štiri trdke, pri katerih dela kakih tri sto delavcev so ostale trmoglave in nočejo ničesar slišati o kakšni pogodbi z delavsko organizacijo. Te trdke so ustavile produkcijo in zaprle svoje tovarne. Preselile so svoj glavni stan iz New Yorka v New Haven in Poughkeepsie, kjer upajo nadaljevati produkcijo z neorganiziranimi delavci.

Ampak organizacija jim je sledila v New Haven in Poughkeepsie in postavila stavkovne straže okoli njih tovarne. Tovarnarji niso seveda računili s tem dejstvom in so v skripih za stavkoke, kajti stavkovne straže poudarje neorganizirane delavce, da je stavka v teh tovarnah.

Podjetniki so upali na veliko število stavkokezav, zdaj pa vidijo, da so se urezali in da ni lahko dobiti tako velikega števila stavkokezav, da se zanje izplača obratovanje tovarne.

Stari Egipčani računali za kratak čas.

Madison, Wis. — Profesor R. C. Archibald z Brown univerze je dejal te dni na nekem zborovanju, da so Egipčani pred 5000 leti reševali najtežje matematične probleme samo za kratek čas in zabavo, ne pa radi kakih potreb.

MEDNARODNI ZBOR OB KOSTNIŠKEM JEZERU

Klerikalni governer prepovedal zborovanje v Bregenzu. — Njegova prepoved je doživela fiasko. — Zgodilo se je, kar je governer hotel preprečiti.

Bregenz, Predalpsko. — Sredi avgusta se je zopet vrnila velika mednarodna manifestacija ob Kostniškem jezeru, ki je postala tradicija skoraj trideset let. Tudi tokrat so se zbrali vsako leto socialisti iz Nemčije, Švice in Avstrije v veliki maani demonstraciji. Te demonstracije se obdržujejo vsako leto v drugi deželi. Enkrat v Avstriji, na to pa v Nemčiji, pa zopet v Švici.

To leto se je imela slavnost vršiti v Bregenzu na Predalpskem. Klerikalni governer, ki je gospodar v mali deželi, je porabil to priložnost in izbral podobno pot. Prepovedal je slavnost pod pretvezo, da se je bati izgredov zaradi razburjenosti, ki se je pojavila v mesecu juliju na Dunaju. Imel je pač slabo vest. Governer je obrat, socialisti so pa obrnili. Sklenili so, da se slavnost vrši v Arbonu, švicarskem pristanu, medtem ko se masna demonstracija vrši dne 13. avgusta zvečer v Bregenzu. Tako so imeli govorniki, ki bi navadno govorili le malo časa, priložnost, da obdelajo dunajske dogodke v daljših govorih. Imeli so tri ure časa in govorili so Friderik Adler za delavsko in socialistično internacionalno. Ellenbogen, socialistični poslanec za avstrijske socialiste, Loeb pa za nemške.

Prihodnji dan se je peljalo čez jezero več kot tisoč avstrijskih socialistov na izrednem parniku, ki je bil okrašen z rdečimi zastavicami. Parnik iz Friedrichshafena in Kostnice so dosepli ob istem času. Zbranih je bilo več kot deset tisoč socialistov, ki so zborovali na trgu blizu jezerskega obrežja. Prišli so iz vseh treh dežel. Dopoldne so se obdržali govorili, peli so pevski zbori in svirala je godba. V italijanskem jeziku je govoril Armuzzi. Popoldne se je vrnil pohod po mestu in na trgu so se vzporedile še druge slavnostne prireditve.

Novo zmago kitajskih revolucionarjev

Feng je začel prodirati v Santung, katerega so Japonci izpraznili.

Sangaj, 8. sept. — Feng Juhsiang, "kristjanski" general, je večer obvestil ljudsko vlado v Nankingu, da je začel ofenzivo za okupacijo province Santung s svojo armado 80,000 moških. Njegove čete so že dosele na mejo Santunga in takoj napadejo Hsuečufu.

Ljudska vlada je sklenila pogodbo z Japonci, v kateri garantira za varstvo japonskih interesov in državljanov v Santungu. Na temelju tega pakta izprazni japonske čete Santung. Izpraznjenje je že v teku.

Revolucionarne čete so prekorčile reko Jangtse na cel črti in reokupirale Pukov. V Nankingu je 7000 slučajev kolere.

Kitajski voditelji v Moskvi.

Moskva, 8. sept. — Evgen Čen, bivši zunanji minister vlade v Hankovu, vdova dr. Sun-jatsena in drugi kitajski komunistični voditelji so danes prišli v Moskvo. Vdova obtožuje svojega zeta in brata, da sta izdala kitajsko revolucijo.

Velika stavka tekstilnih delavcev na vidiu na Saksoskem

Prizadetih bo okoli 350,000 tekstilnih delavcev. — Podjetniki se branijo povišati mezdo.

New York, N. Y. — Fairchildov tisk poroča, da vial stavka tekstilnih delavcev na Saksoskem na niti. Pri tej stavki bo prizadetih okoli 350,000 tekstilnih delavcev. Valed britske torijake zunanje politike na Daljnem vztoku se je produkcija tekstilnega blaga skrčila v Britaniji, naobratno se je pa povečala v Nemčiji. Nemške tekstilne tovarne imajo čez glavo naročil, tako da so za tekstilno industrijo v Nemčiji napočili zlati časi, katerih hočejo biti deležni le tovarnarji. Tekstilni delavci vidijo, da je konjunktura na trgu ugodna za tekstilne produkte, pa so pričeli odpovedovati pogodbe z delodajalci, kajti tudi oni so opravičeni do korist, ki jih imajo tovarnarji zaradi ugodne konjunkturo. Te pogodbe so bile sklenjene v mesecu februarju. Delavci zdaj zahtevajo, da se jim mezda poviša od 12 do 28 odstotkov. Podjetniki se seveda branijo povišati mezdo. Njih odpor bo zmanj, kajti tekstilni delavci na Saksoskem so že od nekdaj dobro organizirani in bodo zastavali, ako nič ne dosežejo zlepa. Podjetniki bodo morali vzgizniti v kraljo jabolko in odstopiti delež od zdajanje prosperitete, v tekstilni industriji tudi delavcem.

Angleški delavski kongres izključil komuniste

Delavska stranka stopi v koalicio z liberalci?

Edinburgh, Anglija, 8. sept. — Kongres delavskih strokovnih unij v Angliji je večer odglasoval s 3,746,000 glasovi proti 148,000 (glasovanje po številu članstva), da se izključijo od zborovanja vsi delegatje, ki podpirajo komunistično gibanje. Danes je pa kongres sprejel resolucijo za prelom vseh stikov z delavskimi unijami v Rusiji in z Rdečo strokovno internacionalo.

Herbert Smith, predsednik rudarske unije, se je spri z A. J. Cookom, tajnikom iste unije in je dobil od rudarske delegacije pooblastilo, da lahko glasuje v imenu rudarjev proti komunistom. Cook je ostal osamljen.

London, 8. sept. — Delavska stranka v Angliji otvori svojo letno konferenco koncem tega meseca. Opazovalci položaja napovedujejo, da stranka na tem svojem zboru pretreže zvezo s komunisti popolnoma in sklene koalicio z Lloyd Georgevim liberalci za osvojitve parlamenta in vlade v prihodnjem letu.

UPTON SINCLAIR IZDA NOVO KNJIGO.

Naslov ji bo Boston. — Vsebinsko se bo pečala s Sacco in Vanzettijem.

Long Beach, Cal. — Znan ameriški pisatelj Upton Sinclair, ki je tudi med Slovenci dobro poznan v prevodu in originalu, izda novo novelo, ki bo imela naslov "Boston" in ki bo posvečena Sacco in Vanzettijevi stvari.

Sinclair pravi: "Hujšega hudodelstva še ni bilo izvršenega v Ameriki, kot je bila njuna eksakucija. Njiju imeni ostanejo v naši zgodovini z imenom John Brown. Novela bo opisala Sacco in Vanzettija kot proletarska junaka, zaničevana in umorjena od oficijelne reakcije v Bostonu in Massachusettsu."

Nove avijatične katastrofe na Atlantiku

Blagoslovljeni Hearstov monoplan "Old Glory," ki je letel v Rim, izgubljen s tremi možmi na morju. Sestnajst parnikov ni našlo nobenega sledu. Hearst obkrojuje izgubo. Poparjenost v Rimu.—Kanadsko letalo, ki je poletelo v Anglijo, tudi zavito v misterij.

London, 8. sept. — Danes ob pol dveh popoldne je potekel čas, ko bi moral monoplan "Sir John Carling" doapeti iz Kanade v London, pa ga še ni. Parniki zapadno od Irake pazijo nanj, a doslej še ni nobenega glasu, da bi bil kdo opazil kanadsko letalo.

New York, 8. sept. — Danes zvečer še ni bilo nobenega sledu za Hearstovim letalom "Old Glory." Hearst je razpisal \$25,000 nagrade kapitanu one ladje, ki reši tri letalce, ako so še kje na površju morja.

Belfast, Irsko, 8. sept. — Do osmih danes zjutraj ni še nobenih informacij o kanadskem monoplanu "Sir John Carling", ki je večer zjutraj poletel z dvema pilotoma iz Harbor Graceja, Newfoundland, proti Londonu. Vreme v okolliu Irke je slabo; vihar in dež.

New York, 8. sept. — Monoplan "Old Glory," lastnina častnikarskega magnata W. R. Hearsta, ki je v terek opoldne poletel s tremi možmi iz Old Orchard, Me., proti Rimu, je izgubljen. Odkar je pilot Lloyd Bertaud v sredo zjutraj ob troh postal dva klica na pomoč, ni potem več nobenega glasu niti sledu o aeroplanu. Klica SOS sta prišla iz daljave kakih 600 milj od ameriškega obrežja.

Sestnajst parnikov v okolliu 200 milj je ališalo oba klica in takoj odpjlo na dotično mesto. Poveljstvo ameriških bojnih ladij v okrožju New Yorka je brž poslalo ručice in druge manjše, brzo ploveče ladje na pomoč. Toda vse iskanje je zastoj do te ure. Vsa poročila, ki prihajajo s parnikov, se glase, da ni nikjer nobenega sledu za izgubljenim letalom.

Misteriozna tragedija, ki se je vsekakor pripetila v momentu in pokopala dvojico letalcev ter urednika "The New York Daily Mirrorja" v globljinah oceana, je ostala in ostane nepojasnjena. "Old Glory" je sicer imela majhen, zloživlj čoln iz kavčuka, a najbrž niso imeli močje časa, da bi bili čoln napolnili in poskakali vanj, ali pa je čolniček kmalu izginil pod valovi v nočni temi.

Ironija usode je hotela, da je "Old Glory" nesla venec v počast izgubljenima francoskima letalcema Nungesserju in Collju, ki je imel biti izpuščen sredi Atlantika v morje. Na vencu je bil napis: "Nungesser in Coll! Vidva sta pokazala pot. Mi gremo za vama.—Bertaud, Hill in Payne." Hearstov polet v Rim se je pripravil več kot dva meseca. Dan za dnevom je bil odgojen radi slabega vremena. Bertaud je imel poleteti iz New Yorka. Končno je poletel zadnje soboto v Old Orchard, Me., ko je prišla vest, da je angleško letalo "St. Raphael", ki je bilo istega Fokkerjevega modela kot "Old Glory", izginilo nad Atlantikom med poletom v Kanado. "Old Glory" je hotela pomagati pri iskanju izgubljenega "St. Raphaela". Iskanje je bilo opuščeno, namesto tega sta se pa Bertaud in Payne odločila v terek, da poletita od tam naravnost v Rim brez vsakega nadaljnega čakanja. Preden je šlo letalo v zrak, so bile ponovljene ceremonije, izvršene nad "St. Raphaelom" v Angliji pred petimi dnevi. Katoliški duhovni je letalo požegnalo in prečital mašo za srečen polet.

Danes se je tudi izvedelo, da je imel polet v Rim oficijelno sankcijo najvišjih vladnih uradnikov. Predsednik Coolidge je poslal Bertaudu pismo, ki je imelo biti izročeno italijanskemu kralju, državni tajnik Kellogg je pa poslal plumen pozdrav Mussoliniju. Najvišji avijatični oblastniki so zagotovili pilote, da je "Old Glory" v perfektnem stanju in v vseh ozirih sposobna za polet čez morje.

Glavni pilot Lloyd Bertaud je bil izkušen avijatik. Sprva je bil v zvezi z Levinom in imel je pilotirati "Columbio" namesto Chamberlina pri poletu v Berlin, a se je aprl z Levinom in odpovedal sluko. Kasneje, ko sta Chamberlin in Levin prišla v Nemčijo, se je Bertaud norčeval iz obeh, čed, da sta "rogovi" kot dva pljanc na vso Evropo, preden sta našla Nemčijo.

Los Angeles, Calif., 8. sept. — William Randolph Hearst, lastnik letala "Old Glory", ki je finančni polet iz Amerike v Rim, je danes izjavil, da globoko obžaluje nesrečo. To je leto že drugo njegovo letalo, ki je izgubljeno. Prvi je bil "Golden Eagle", ki je izginil v dvema možema med letalsko tekmo na Havajake otoke. Hearst se izgovarja, da je "Old Glory" šla na zračno pot proti njegovi volji. On je svaril Bertauda in Payne pred nevarnostjo, ki jima preti v tem času, pa ga nista poslušala. Hearst je tudi objavil korespondenco, ki je bila izmenjana par dni pred poletom med njim in njegovim urednikom Paynom iz iz katere je razvidno, da je Hearst odsvetoval polet.

Rim, 8. sept. — V Rimu, kjer so bile v teku velike slavnostne priprave za sprejem ameriških letalcev, ki so imeli priti danes opoldne, je zavladala velika poparjenost valed nesreče, ki je zadela "Old Glory". Newyorški župan Walker, ki je zdaj v Rimu Mussolinijev gost, je imel prisostvovati manifestacijam. Zalost se je naselila tudi v Vatikanu. Papež, ki je v sredo izrazil veselje, ker je bila "Old Glory" požegnana od katoliškega duhovna, je bil pripravil letalcem svoj zegen, a zdaj ne bo nič.

Sacco-Vanzettijev trg v Berlinu.

Berlin, 8. sept. — Komunisti v mestnem svetu so večer predlagali, da se Wilhelmplatz v Berlinu spremeni v Sacco-Vanzettijev trg. Ameriško poslanstvo se nahaja na tem trgu.

Vročina ubila dve osebi.

Chicago. — Nenavadna vročina zadnjih treh dni, ki je belžila rekord za mesec septembra v Chicago, je v sredo povzročila smrt dveh oseb. Toplotmer je kazal 86 stopinj.

Ločena, ker je preveč plesala.

Valparaiso, Ind. — Chester Hine line je iztožil ločitev od svoje žene radi tega, ker je žena štiri večere v tednu hodila na javne plesne.

Agitirajte za "Prosveto"!

PROSVETA

GLASLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inostranstvo \$9.00.

Naslov na vas, kar ima stik s imenom:

"PROSVETA"

3557-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju n. pr. (August 31-1927) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Poslovite jo pravočasno, da ne vam ne ustavi list.

TEDEN ZA PODUK IN VZGOJO.

Letos je učiteljska organizacija priporočila svoj program.

Kajne teden od 2. septembra pa do 12. je posvečen vzgoji in poduku. Druga leta so priporočale razne organizacije federalnemu biroju, kaj naj sprejme v program za ta teden. Ta priporočila so bila taka, kakeršna so bila vseč industrijskim in finančnim knezom, t. j., da so delavci še bolj poslušni in pokorni in ne godrnjajo, ako so preveč izkoriščani. Letos je pa Ameriška učiteljska federacija, kot poklicani faktor, izdelala program za ta teden in ga priobčila v svojem uradnem glasilu "The American Teacher." Ta program se loči od drugih programov, kakor se dan loči od noči. Marsikateri dobičkar in podpornik kapitalističnega načina blagovne produkcije in distribucije je škripal z zobmi in delal pesti v žepu, ko ga je čital. Ta program je jamčil, da se delavcem ne bo priporočala pokorščina do njih izkoriščevalcev in izžemalcev, ampak da bi se ljudstvo podučilo o stvarih, ki so potrebne, da jih izve, da se zaveda, da imajo vsi državljani republike iste pravice do življenja, kot jih imajo njih gospodarji, da je umsko in ročno delo razvilo. Združene države do sedanje velikosti. Naravni zakladi bi ostali v zemlji, mrtvi in nerabni, ako bi ne bilo pridnih umskih in ročnih delavcev, da jih spravijo na svitlo in obdelajo v porabne produkte. Ti naravni zakladi so počivali tisoč in tisočletja v zemlji in niso koristili nikomur, dokler niso prišli ženjalni ljudje, ki so znali te zaklade iztrgati zemlji iz njenega osrčja in jih predelati v koristne produkte za človeško družbo.

Učiteljska organizacija je za ponedeljek priporočila kot predmet ameriške tradicije o svobodi s posebnim obzirom na revolucijo, svobodo tiska in govora in Ameriko kot zavetje za politično in versko preganjanje ljudi. Kot geslo je bilo priporočeno: "Amerika prva v svobodi in demokraciji."

V torek naj bi se predavalo o poduku in vzgoji delavcev in koliko je delavsko gibanje pripomoglo, da se je Amerika razvila do te višine, na kateri je danes.

V sredo bi bila predavanja o razlikah, ki postojajo med državo in imperijalizmom. Posebno naj bi se omenile Ameriška delavska federacija in železniške bratovščine in njih delo za socialni napredek.

V četrtek bi bila tema politična svoboda z obzirom na svobodo zborovanja, radia, vključivši vse politične stranke, tudi manjšinske kot so socialistična in delavska (komunistična).

V petek bi se vršila predavanja o socialni pravici. Govorilo bi se o zaščiti otroka, delavstvu, davkih, pravici tujcemcev, vseh narodov in plemen, kolektivnem pogajanju, pokojninah za matere, delavski odškodnini in proti potratu naravnih zakladov. Iz govorov bi naj velj duh: "V Ameriki se ne smejo izkoriščati možje, žene in otroci."

Sobota bi pa bila posvečena javnemu zdravju z geslom: "Zdravo telo služi človeštvu."

Kajne ta program za poduk in vzgojo se precej loči od programov profitarjev in njih podpornikov, kajti tu bi se ne slavili milijonarji, razni industrijski in finančni kralji, ampak povedalo bi se, koliko je delavstvo storilo za razvoj dežele in za kakšne ideale so se bojevali očetje te republike in kakšna naj bo bodočnost republike, da bo služila človeštvu.

Podpornikom in zagovornikom kapitalizma niso take prireditve všeč. Za to ni bilo v časopisju tistega oglaševanja za ta program, kot je v navadi, kadar se razglasa program, s katerim se skuša mladini sugestirati pokorščino do onih, ki izkoriščajo umske in ročne delavce.

Učiteljska organizacija je z objavo svojega programa pokazala, da se zaveda svoje vzgojevalne naloge in da jo skuša tudi izvesti praktično.

SLIKE IZ NASELBIN

S. pota.

V zelenih pragodnih Michiganu sem, kjer prepelce pedpadi-kajo in kosci živijo v večerih. Po njihah in livadah čivkajo vse-zele ptice in letajo nizko nad zemeljo proti večeru, zgodaj zjutraj pa žvrgole v jasni dan. Bistra rečica šubori v lepi prirodi in postavi švigajo pod njeno površino.

Ranega jutra sem se zbudil v gozdnem šotorišču, kjer živi skupina kakih sedemdeset gozdarjev, ki sekajo les in ga odpremljajo dalje v tovarne za razne kemikalije, produkte in stranske produkte moderne industrije: leseni alkohol, olja, ogrije in druge izdelke.

Med gozdarji niso kaj prida delavski razmere. V vojnem času so plačevali te delavce po \$3.00 do \$3.50 od kladre drv, danes pa le po \$1.75 do \$2. Gozdarji, ki delajo za kompanijo, imajo po \$75 na mesec, in sicer po 28 dni v mesecu, če je lepo vreme. V času deževja jim je precej odvzetega in včasih zne-sejo njih mesečne dnine komaj do \$30. Mogoče kdo bolje zasluži, a ta plača se lahko smatra kot povprečna. Delo se dobi, ampak zaslužek ni višji kot rečeno.

V okolici Marquette, Michigan, kjer se nahajam sedaj, je precej Slovencev, čeprav so že mnogi odšli proti Dakoti k mlajni žiti. Tam baje več zasluži-jo. Delavci pa še prihajajo sem za delom in pripetilo se je, da je v Marquette, ki je nekako središče mnogih gozdarskih naselij, neki večer bilo kar vse napojeno po mestnem prostoru poleg sodnje. Na sodnji imajo zapore, katere pa dajo na razpolago tudi za prenočišče, če kdo pride in si drugače ne more pomagati. In pripetilo se je, da so vse zapore porabili za prenočišča in še premalo jih je bilo; tako da so morali manj srečni prosti za prenočišče v nekem kotičku v dvorani. Tu je namreč zelo neprijetno prenočevati ponoči zunaj, kajti da si dnevi mogoče topli, so noči valed neposredne bližine številnih velikih jezer izvanredno hladne tudi sredi poletja.

Med popotniki, ki iščejo prenočišča na opisani način, pa je le redko najti naše rojake, kajti na splošno rečeno, moram priznati, da si naši ljudje znajo prihraniti za slabe čase. Tako sem jih našel precej v Big Bayju, Michigan, veselih in po svoje zadovoljnih v gozdarskih krajih.

Pri iskanju neke "kempe" sem po daljšem času prišel do nekega indijanskega farmarja. Dasi je bilo seno pokošeno in lepo pospravljeno ter je vse kazalo, da je kmetija obljubljena, ni bilo nikogar pri zabiti koči. Na ograji sem našel par križev in v sredi je bil križ kot nagrobni spomenik z napisom:

"Tukaj počiva hči Elen, rojena leta 1893 in umrla 1926."

Na tem malem osamelem pokopališču so cvetele že pozne vrtnice in druge cvetlice. O-samljen in daleč v gozdu sem bil, zato me je zaskrbelo, ali vendar sem znal za pravo pot proti gozdarskemu naselju, kjer sem pozneje našel precej naših Slovencev. Obiskal sem več slovenskih "pečarjev", krepkih fantov in mož, ki žive v svojih ličnih hišah in na lepo obdelanih kmetijah ter željno čakajo tovarišče kakor suha zemlja blagodejnega dežja. Gotovo mi ne bo nihče zameril, če jih imenujem naše pečarje, saj častno je njih pridno delo, a katerih se pripravljajo za prihodnost. Dandanes so namreč le slabe razmere za delavce po mestih, negotovost je prevelika, zato se naši ljudje, katerim je to mogoče, radi podajajo na de-želo, si preskrbe kos zemlje in si pripravljajo na ta način bolj sigurno bodočnost.

Ko pišem ta dopis, sem na Knasovi farmi v Lewistonu, katero naselbino pa bodo sedaj bržkone drugače imenovali. Naselbina je po večini slovenska in kmečka. Naši ljudje so dobili svojo postjo, katero so imenovali Traunvik. V Washington so dali na izbero deset imen, kakor na primer Knave, Laška dolina

(ker je večina naših kmetov od tod), Tabor (kot se imenuje društvo št. 387 S. N. P. J. itd.). Tabor je menda še najbolj primerno, ker je poznano ime za Slovence, zlasti pa za Slovence, ki še pomnijo gibanje v narodnem prebujenju. Se zelo veliki Slovencev, na primer, lahko pomni veliki slovenski tabor, k se je vršil v Kalcu na Krasu, ka-terega so bili zbrali slovenski voditelji, zlasti pa Miroslav Vil-har.

Postna oblast pa je za naš kmečke Slovence opisanega kraja izbrala ime Traunvik (Travnik) izmed desetih imenovanih. Tudi to je lepo ime za istotako lepo slovensko naselbino. Pre-biva pa tu kakih štirideset slo-venskih družin, ki imajo lepo obdelane kmetije. Nekateri s-že stari priselniki, in tako mi je na primer mrs. Bartol dejala: "Ze čez dvajset let gozdarim in kuham gozdarjem." V oddalje-nejši gozdni kempi pa kuha z sedemdeset ljudi in hodi domov v Travnik.

"Domov ne gremo več," m je dejala mrs. Bartol, "in taki si nadomestimo dom v Ameri-ki." Tako je pripovedovala, k je ogledovala ravno novo začeto stavbo, kamor se v kratkem preseli z družino.

Ko opisujem ta nova podjet-ja naših ljudi v Travniku, Mi-chigan, moram še opozoriti čitatelje, da me kdo ne smatra za zemljakkega agenta. Ne, t nilem, vendar pa povem, da jo po teh krajih še veliko rodovit-ne zemlje na razpolago, kateri-čez čas gotovo ne bo več. Dobro uspeva po teh krajih žito in tu di paljniki so lepi, zato je ugo-den kraj za živinorejo. Po vr-tovih in sadovnjakih imajo naši ljudje vse drevje obloženo s sad-jem in po gredah veliko sočivja, zelja, kolerabe in druge zelenjave. Res so ti ljudje imeli trd začetek, ali njih pridnost in vztrajnost sta jim vendar pomaga-li in tako si polagoma opomere-jo, da si kupijo poljedelske stroje, da je njih produkcija u-spešnejša. Blagostanje pa bo moralo šele priti, kajti pozabili ne smemo, da na mestu, kjer stoji danes Travnik, je bil še pred osmimi leti zeleni pragod. Kraj se bo še lahko povzpel, kajti zemlja se še dobi ponekod 40 akrov za \$200 do \$300 in železniška postaja, kjer se lahko odhla mleko ali kak drug pride-lek, pa ni daleč. — Matija Pogorelec.

Kritika o delovanju za dom.

Indianapolis, Ind. — Delavski položaj je skrajno slab, skoraj bi dejal obupen. Drugače men-da tudi biti ne more, ker tak je naš politični standard, da dru-gače ne volimo. Naši klerikanci so čvrsto za demokracijo, ker je ta za cerkev, nekateri strašna-skoro rdeči rdečkarji pa morajo voliti republikanca, ker bi dru-gače storili smrtni greh.

Društva imajo s prirejanjem veselice in izletov povsod lepe u-spehe in skoraj bi dejal, da v tem pogledu ne razliko "ika-kega strankarstva. No, to je lepo in tudi pohvale vredno. Ravno tako bi morali biti složni ob času volitev in delavci bi morali oddati glasove za kandi-date tiste stranke, katere za-stopa izključno samo delavške interese. Zapomnimo si pred-vsem to, da smo samo delavci, pa naj dela človek v pisarni, v tovarni ali v groceriji.

V naši naselbini se je pojavi-lo nekako gibanje za nov narodni dom in rojaki so podvzeli ak-cijo, ker le kmalu se je pokazalo, da je vasa naselbina za novi slovenski dom, ki je tudi nujno potreben. Ali nekateri so se vse prehitro opamili. Ko smo pred tremi meseci imeli skupno sejo direktorji in zastopniki društva, katere so se izrekla za akcijo slovenskega narodnega doma, sem vprašal, da-li bi se poslužili kakšnega časopisa in ali bi bilo to naše delovanje dobro in potreb-no. Takoj je nastalo vprašanje, katerega lista naj bi se posluž-evali in takoj je tudi odpovedal nekaterim pogum. Nihče ni ma-ral predlagati, katerega lista naj bi se poslužili, čeprav je splošno znana reč, da je list Prosveta tu najbolj razširjen in priljubljen list. To sedaj lahko poročam, kajti odstopil sem iz

direktorija. Lahko rečem, da Prosveto tukaj več čitamo ka-kor katerikoli drugi slovenski list. Moja želja je, da bi se Prosveta tako razširila in udo-načila po vseh slovenskih na-selbinah širom Unije.

Za razvoj kake naselbine je zelo važno, kako so ustanovlje-je ljudske organizacije in pod-etja. Tako je zelo važno za našo naselbino slovenski narodni lom. Kaj bi bilo, če bi bila u-stanova prenešana na privatno lastništvo ali pod privatno kon-trolo, kamor pač vodijo taktika nekaterih ljudi. To bi pomeni-lo, da bi bilo par oseb absoluten gospodar čez skupno ustanovo, tatero tako težko pričakujemo, ker bo koristilo naši kulturni po-zvidi. Jaz sem prepričan, da i-na dom lepo bodočnost, samo-ega organizacija ne bo smela lopustiti, da bi odborniki, kate-ri hočejo zastopati neomajno e-nako pravico vseh poštenoval-ih delničarjev, ne dobili svoje veljave. Posebno oni, ki zagov-arja enakopravnost pri taki in-stituciji, bi morali biti upoštev-a. S tem, da pokažemo ljube-zen do enakopravnosti, poda-no šele dokaz, da nam je res za narodno ustanovo in da je v na-se le kal onega krepkega nase-a, ki je tako značilno za Slove-nce, in to je, da je vsak upravi-ten do svojega in da vsakdo za-slui svoje priznanje.

Neobhodno je potrebno tudi umno gospodarstvo, da ni ne-potrebnih stroškov. Pri domu je šlo za povzemanje kapitala in na-selbina je podpisala nove delni-ce, s čemur je bilo dovolj jas-no povedano, da so Slovenci za povzemanje kapitala na \$9000. Vendar pa so bile še izdane gla-sovnice. Tak čin je po mojem mnenju nepotreben in povzroča samo še nepotrebne stroške. Dom seveda uravnavamo po raz-merah in če nas te silijo, mora-mo korporacijo izpremeniti ali prenoviti, toda pri tem moramo paziti, da stvari ne spreminja-mo v zasebno korist kakšega po-sameznika. Vžic vsemu pa bo treba pridno delovati za dom in paziti, da ostane naša skupna last, kajti potrebujemo ga vsi. Potrebno bi bilo tudi, da bi ta-koj sklicali delničarsko sejo, na kateri bi vsi delničarji imeli ena-ke pravice in tako tudi drugi društveni zastopniki, in to ne samo pri eni, temveč pri vseh sejah, dokler bi stal narodni dom.

Pri taki organizaciji kakor je narodni dom je tudi nujno po-trebna kolikor mogoče izpopol-njena in dosledna uprava. Pred-vsem so potrebni direktorji, za-dostno število, kateri izvolijo u-pravni odbor, predsednika, taj-nika, blagajnika in zapisnikar-ja. Prvi trije morajo biti pod po-roštvom z vsotami, kakoršne do-ložijo delničarji in zastopniki društva. Imeli naj bi tudi go-spodarski odbor devetih članov, iz katerega bi izbrali tri nad-zornike, od katerih bi prvi nad-zornik tudi spadal med upravni odbor in bi bil obenem podpred-sednik direktorija. Tudi trije nadzorniki naj bi bili pod var-ščino, kakor pač delničarji in zastopniki sklenjeno. Nadzorniki bi opravljal običajno nadzorni-ško delo, ostalih šest iz gospo-darskega odbora pa naj bi po-magali reševati vse težke pro-bleme in delovati v splošno ko-rist naselbine in narodnega do-ma. Tak odbor bi tudi zdaj pri-šel prav, ker bi lažje izvedeli o kupnih cenah in tako dobili za-nealjne podatke.

Čul sem opazke, da kot prvi predsednik tudi nisem bil pod varščino, kar pa ne drži. Tisti čas je bila naša organizacija še mala in brez kapitala. Garanci-jo pa sem dal zanj, ko sem po-pisal garancijo Joe Gačniku za \$4 not. Mož se živi in se je lahko pri njem prepričati, da je to res-nica.

Upam, da se bodo rojaki naše naselbine energično oprijeli de-la za ustanovo in uspeh nam je zagotovljen. — Frank Zonta.

Karol toži za očetovo zapuščino.

Bukarešta, 8. sept. — Eks-kronprince Karol v Parizu je po svojih odvnetnih vložih tožbo za največji delež premoženja, ki ga je zapustil pokojni kralj Ferdi-nand. Karol smatra, da vošta \$400,000, ki mu jo je zapustil oče, je veliko premajhna zanj.

Delavčeva opazovalnica

Piše Ivan Molek.

Narod delavcev!

("Amerika je narod delavcev. Mi vsi delamo. V Evropi je bil in delo-ma je še danes razrod parazitov, ampak v Ameriki ga ni in ga nikdar ne bo. V Ameriki smo vsi delavci in zato je Labor day praznik nas vseh.") — Chicago Daily Tribune.)

Jejarski magnat (podpisujoč črke): Jaz sem delavec. Podpi-savati črke je delo, težko delo!

Predsednik banke (premeta-vajoč bankovce): Jaz sem de-lavec. Stejem denar. Denar šte-ji je delo, težko delo!

Železniški magnat (jedoč pri-polni mizi): Ali ne vidite, da de-lam? Jesti, potiti se ob mastni pečenki in maslenem kruhu, je tudi delo!

Boss stare garde: Danes sem pa težko delal. Načrt masne korupcije je vsekakor trudapol-no delo.

Boržijan: Jaz sem delavec!

Igrati na borzi, špekulirati na račun drugih je delo!

Kardinal, škof: Mi delamo! Moliti, dati žerje, prodajati maše in pitati naše trebuhe je delo!

Kvartopirec: Igrati za denar je delo. Tudi jaz sem delavec!

Upravitelj konjake dirke: Be-ležiti stave je delo.

Sajster-advokat: Plaziti se o-koli malih zločincev in odirati jih — je delo. Mi smo narod de-lavcev!

Šlepar z delnicami: By Jesus, mi delamo!

Prilgjar: Reševati duše je ve-liko delo!

Boksar: Jaz sem junaški de-lavec!

Mazač: Prodajati vodo za me-dicino in gnoj za mazilo je ven-dar delo!

Dividendar: Na bregu kopali-šča sedim dan za dnevom in vo-de sem še sit. Težko delo!

Skeb: Mar jaz ne delam?

Vedeževalka: Prerokovati "suckerjem" bodočnost in po-birati od njih dolarje je že delo!

Spiritist: Klicati duhove je delo!

Krvnik: Jaz obešam ljudi. To je delo!

Ropar: Mi smo narod delav-cov!

Tat: Laziti skozi okna v tuje hiše je mukotrpno delo!

Prostitutka: Tudi jaz delam! In kako težko! ...

Ivan Molek:

Dežela bakra nekdanj in zdaj

(Dalle.)

In kaj je storila kompanija? Sipačo ponovno izpira, in sicer tako, da ne ostane en sam prašek bakra v blatu. Velika sesal-ke vlečejo sipačo iz vode. Bla-to teče samo po gumijastih de-lah v tovarno na bregu in tam se pretaka po mnogih železnih koritih, prehaja v ogromne ka-di, v katerih so kemikalije in odhaja nazaj v vodo, za seboj pa pušča bakreni prašek. Vsa ta proces se vrši avtomatično — brez ene same delavčeve roke. Nekaj mož je tam, da majoše kolesa, odpirajo in zapirajo od-delke, če je treba kaj popraviti in nadzorujejo, da je vse v redu. Stroji delajo noč in dan in elek-trična gonilna sila šene stroje, sesalke in vse in dela vse.

Nameščene, ki nas je vodil mimo žlebov, korit in kadi, je nam povedal, da dobe iz blata dvajset odstotkov čistega bakra in produkcija stane kompanijo šest centov na funt bakra! — V petnajstih letih upajo izveči ves pesek iz vode, kar ga leži ob Hubellu in Lake Lindenu.

Taka je moderna, strojna, av-tomatična produkcija Rudar-stvo brez rudarjev! To je do-segla Calumet & Hecla Co. s konzolidacijo vseh starih rudni-kov in z uvedbo strojnega, indu-strijaliziranega obrata. Pobere-jo ti blato izpod nog, obrisejo ti čevlje in iz obriska iztisnejo zlato!

Ko sem gledal to ogromno strojno telo, strojne možgane — izum znanstvenega delavca, ki je bil morda dobro, morda pa slabo naplačan za izvršitev te-ga čudeža — mi je misel nehote ušla v sijajno bodočnost, ko bo do vsi obrati tako industrijali-zirani, konzolidirani in organizi-rani in — socializirani. Tedaj pojde vse delo na ta način, av-tomatično, samo izpod rok. De-lavec-znanstvenik, delavec-inžen-ir in delavec-nadzornik bodo le planirali, instalirali in nadzoro-vali in sami uživati sadove in-dustrij. Zajedalcev ne bo več!

Ostavili smo impozantno stav-bo, monument nove Copper Country, in Sprajcarjev avto nas je odvekel dalje po cesti ob kanalu. Zdrčimo skozi Dollar Bay in druge naselbine ob vo-di. Ker je tukaj toplo in v za-tišju visokih hribov, so se ob cesti razpasle mične farmice s krompirjem, razno zelenjavo in ovsom; celo koruze in kumar je nekaj.

Se kakih dvajset minut je držala limozina med šaljivim pogovorom, ki ga Pašicu in Sprajcarju, rojenima šaljivce-ma, nikdar ne zmanjka. In pri-ladi smo v Hancock. Na nasprot-ni strani vode je Houghton. Tik vode delajo veliko leseno stav-

bo. Tovariši mi pojasnijo, da Ca-lumet & Hecla gradi velik "skat-ing ring."

To ni prva naprava, služeca javnosti, ki jo je mogočna ba-krena baronija "poklonila" ljud-stvu. Kompanija je zgradila šole, knjižnico, park, kopališče in vzdržuje godbo ter prireja koncerte in razne igre. To so do-vojni veliki simptomi industrij-skega režimja. Industrijska for-ma vlade v deželi bakra je tako jasna, da je le slepec ne vidi. Politična forma je samo še za-krinko, da se ugodu ustava-ma države Michigan in Združenih držav. Bistveno pa politične vladavine v okrajema Houghton in Keewenaw že davno ni več. Okrajni uradniki so obenem u-radniki družbe, ravno tako mestni uradniki. Ako niso do-cela, so pa pokorni družbi. Urad-nik, ki je hotel biti neodvisen ali celo nasproten kompaniji, ni bil dolgo v službi. Kompanija, ki je obenem oblast, nastopa kot humanitarce, mecen in do-brotvorec. Gradi in poklanja ljudstvu razne socialne in kul-turne naprave in ustanove, pri tem pa v časopisju — vsi listi, kar jih izhaja v Copper Coun-try, so udani družbi in najbrž tudi subvencionirani od druž-be — v šoli in na prižnici u-stvarja mnenje, da to dela iz ljubezni do delavcev ter iz prin-cipa, da so interesi delavcev tu-di njeni interesi!

Hancock je čedno mestce na strmih rebri. Prebivalstvo je mešano: Finci, Švedi, Italijani in Čehoslovaki. Mestni blagaj-nik je Slovenec, brat Matt J. Turka, bivšega tajnika S. N. P. J., ki je obenem kasir na banki.

Pomudimo se eno dobro uro v mestu, nakar zažene Sprajcar svojo limozino v strmi breg. Re-kel je: "Zdaj pa moramo Mo-leka tako oplasiti, da ga ne be-nikdar več v Calumet." Motor je kar škripal, ko nas je vlekli po grobi cesti navzgor kakor na zvonik — meni pa se je dobro zdelo. Mož me ni čisto nič opla-sil, še vesel sem bil te avantu-re. Ko smo pa bili na vrhu, sem dobil zavest, da boljšega mi ni-so mogli storiti.

Tistega razgleda ne pozabim nikdar. Ves Houghton od ene-ga konca do drugega je stal ka-kor na dlan. Stali smo poldru-go miljo visoko nad vodo. Pre-krasna slika okolice! Le žal, da razgled ni trajal dolgo. Ne-umisljeni sofer je pogljal na drugo stran hriba in dalje in dalje. Cesta pada gor in dol, dokler se ne ustavimo na farmi Jos. Stefana ml., ki nam je po-stregel s požirkom in nam po-noeno pokazal svojo kokošarno, kjer ima 600 glav kokoši belih kot snež.

(Dalle prihodnjak.)

Politični pregled po Jugoslaviji

NOVI OGROMNI DAVKI.

Davčni uradi so začeli izterjevati takozvano "vojnično" ki povzra vse davke za 50 odst. — Nov blagoslov kleroradikalnega režima. — Posledica ponesrečenega proračuna.

Zadnje tedne so pričeli davčni uradi kar na debelo razpisovati odmere za takozvano vojnično. Ta nova davščina je denarna obveza za vse naše državljane, ki osebno ne služijo pri vojski in mornarici, pa jim ni služba pri vojski in mornarici odlojena po odredbah zakona o ustroju vojske in mornarice.

Vojnica je bila upeljana z namenom o ustroju vojske in mornarice, ki je bil sprejet poleti 1923 leta pod zloglasnim imenom Markovega protokola s podpisanimi voditelji dr. Brejca in posl. Smodeja. Vojnična znaša v smislu odredb zakona o ustroju vojske in mornarice (čl. 226 do 231) za osebe, ki so za službo stalno ali začasno neoposobne 50 odst., za vse druge, ki se ognejo vojaški službi, ali ki ne morejo vsled zapora itd. osebno služiti, pa 100 odst. vsakega letnega neposrednega davka. Plačila obveznost traja od dovršenega 20. do dovršenega 50. leta. Za plačilo vojnice jamčijo tudi roditelji vojnici zavezanih oseb.

V Sloveniji se je z uveljavljanjem vojnice dosedajni položaj bistveno poslabšal. Doba plačilne obveznosti je podaljšana za 5 let, od dosedanjih 25 na 30 let. Odmerno podlago je tvorila dosedaj dohodnina, v prihodnje se bo pa vojnica pobirala od vseh vseh neposrednih davkov, torej tudi od zemljiškega davka, s čimer je posebno hudo prizadelo kmetstvo prebivalstvo.

Kot rečeno, je bila ta davščina formalno sprejeta že pod Markovim režimom l. 1923. Davščina pa se je jela pobirati šele letos, očitno pod pritiskom neugodnega finančnega položaja, v katerega je spravila naša država bivša kleroradikalna vlada s svojim v vseh točkah ponesrečenim proračunom. Posledice tega fiktivnega kleroradikalnega proračuna so torej že tu. Vukotičeva vlada, s katero je SLS srušena po besedah dr. Koroseča "v sreči in nesreči," pritiska, da se najstrožje izvrši pobiranje vojnice, ki jo zadela predvsem naše kraje, kjer je bila dosedanja vojaška taksa napram novi vojnici vendarle znatno manjša. Odstotek naših ljudi, katere zadene nova davščina, je precej visok, tako da pomeni vojnica v resnici pravi občutno novo obdavčenje iz tak gospodarsko popolnoma izmožgane in po splošnem prepričanju stanovskih gospodarskih organizacij preobremenjene Slovenije.

Podrobne odredbe glede odmere in pobiranja vojnice obsegajo "Pravila za naplato vojnice", ki sta jih predpisala sporazumno ministar za vojsko in mornarico in minister za finance v smislu čl. 231 zakona o ustroju vojske in mornarice. Po čl. 32 teh pravil plačevani, ki so postali vojnikiarji s 1. januarjem 1924. Oni pa, ki so bili že pred 1. januarjem 1924 podvrženi vojnici, jo bodo plačevali tudi nadalje po starih zakonskih predpisih, ki so veljali za posamezne pokrajine v državi. V Sloveniji po zakonu z dne 10. februarja 1907 drž. zak. št. 30 v zvezi z naredbo ministrstva za finančno brambo in za finance z dne 19. avgusta 1907 drž. zak. št. 211 in z dne 10. septembra 1914 drž. zak. 306 in 308 ex 1914 (vojaška taksa).

Nova vojnica znaša, kot rečeno, 50 odstotkov, oziroma 100 odstotkov neposrednih davkov brez pribitkov, ki so bili predpisani vojnikiarju za predhodno leto. V vsoto neposrednih davkov se vzamejo naslednji davki: 1.) zemljarina, 2.) hišna razrednina, 3.) hišna najmarina, 4.) odst. hišni davek, 5.) občna pridobnina, 6.) pridobnina od krošnjarstva, 7.) dohodnina, 8.)

rentnina in 9.) davek na tantijeme. Vojni okrug določa o tem, kdo plača 50 odst. in kdo 100 odst. Vojni okrug rešuje tudi pritožbe proti odmeri vojnice, proti takim rešitvam pa je dopustna nadaljnja pritožba na komando pristojne divizijske oblasti.

Ni treba posebej razkladati, da bo ta nova davščina kruto zadela predvsem ubožne sloje na deželi, torej ljudi iz našega kmetovalstva. Če se je ta davek začel pobirati šele letos, potem je jasno, da bi se bil lahko odložil že za par nadaljnjih let, ali pa vsaj dotlej, da se prebrodi sedanja neznosna gospodarska kriza. A klerikalci na vladi so bili gluhi za vse nevarnosti. Ker so itak slovenskemu kmetu pokazali fige tako v vprašanju povrnitve milijonov za cestne odobre, kakor glede povračila škode poplavljenecem, je razumljivo, da se SLS tudi za to novo davščino ni zanimala.

Nova davščina znaša polovico vseh neposrednih davkov in je torej za vsakega, ki jo bo moral plačevati, naravnost izredno občutna davčna žrtev, ki bo znašala v Sloveniji letno težke milijone.

Stanje vinogradov v Slovenskih gorah. Ormož, 22. avg. Leto se nagiba v jesen in vinogradniki s pozornostjo in nadami obiskujemo vinograde. Vinška trta se je letos v ljutomersko-ormoških gorah lepo razvila. Vinogradi so temno zeleni, peronospora smo se letos splošno ubranili. S tem lepim stanjem trte pa nikakor ni v skladu množina grozdja, ki ga vidimo na trti.

Nastavek je bil izredno nepovoljen. Od tega pa nam je še precej vzel grozdnih sukh, nekaj malega odidom in grozdnica peronospora, a sedaj nastopa zelo močno kiselnost in se danes še ne da ceniti, koliko bo ta škodljivec povzročil škode. Stanje grozdja je sicer zelo povoljno, ter se vsekakor lahko pričakuje dobra kapljica. Seveda pa je kvaliteta v glavnem odvisna od vremena v septembru in prvi dni oktobra. Kake daljše deževne dobe v tem času ne bi presneli.

Marsikateri vrh je več ali manj zadela toča. To sicer ne bo vplivalo na kvaliteto, ker poškodovane jagode že odpadajo, pač pa bo pri slabem nastanku učinkovalo na količino. Če ostanje pri sedanjem stanju, lahko računamo povprečno na katastrofalni orol v našem vinskem okolišu na donos 7 do 8 hl. kar bo v primeru ugodnih cen — komaj krilo tekoče stroške pridelovanja.

Vina je v okolici zelo malo, tudi povpraševanje je neznatno. V pretečenem tednu so se sklenile nekatere večje kupčije za liter po 9.50 do 13.50 Din. Vinogradniki se pripravljajo po malem na prenoval svojih nasadov. Tu in tam se že vidijo mali, novo nasajeni vinogradi. V letošnjih nasadih, kakor tudi v trčicah pa je podjeda napravila občutno škodo.

Specijalno odlikovanje kapetana Gradnika v Curihu. Belgijski Kerkklub je prejel iz Curiha poročilo, da je jugoslovanski kapetan Gradnik za svoje uspehe pri mednarodnem letalskem mitingu prejel posebno nagrado in odlikovanje. Vsi švicarski listi nadalje obširno poročajo o njegovem uspehu in obdružujejo mlado jugoslovansko aviacijo.

Strasen požar v Podgorici. Pretekli dni je v Podgorici izbruhnil požar, ki bi bil kmalu zajel vse mesto. Ogenj se je razširil na osem trgovskih hiš. Prebivalstvo je v paničnem strahu jemalo s seboj najpotrebnejše stvari in bežalo na ulice. Končno je prišla na pomoč četa vojakov, kateri se je posrečilo ogenj omejiti in ugasniti. Škoda ocenjujejo na 600.000 dinarjev.

Vlada je razpustila občinski svet v Zagorju, v katerem so imeli komunisti večino. Postavljen je klerikalci za gerenta. Smrtna kosa. V Radečah je umrl Oroslav Kos, posestnik in pekovski mojster.

Delavska literatura

O delavskem in socialističnem gibanju na Slovenskem do ustanovitve Jugoslovanske socialne demokratične stranke (1848-1896). — Priloga: Seznam slovenskih socialističnemu delavstvu namenjenih knjig, brošur, revij in časopisov.

Sestavil Cvetko Kristan.

Izšla je pod tem naslovom lepa in zelo potrebna knjiga, ki razpravlja o delavski prošlosti: o l. 1848, ko so se kazali prvi počutki delavskega gibanja, o početkih socialno demokratične organizacije v Avstriji in v Nemčiji, — o prvih početkih delavske samostojnosti na Slovenskem. Slovenske kraje je pred 55 leti obiskal Johann Most, poznejši vodja anarhistov v New Yorku. V Ljubljani je deloval pred 55 leti Robert Wagner, ki se je pozneje odlično udeleževal v splošnem delavskem gibanju. Doma na Slovenskem pa sta bila med prvimi socialisti Matija Kunc in Franc Zeleznikar. Knjiga s. Antona Kristana je zelo potrebna knjiga za vsakega, ki hoče spoznati, da je delavsko gibanje potrebno in da ni res, da bi bilo za delavca boljše, ko bi ne bilo delavskih socialističnih organizacij. Iz zgodovine delavskega gibanja šele spoznamo, da so delavske organizacije nujno potrebne, kajti kdo se je briga za delavca, dokler se ni ta sam vzbojeval svoje pozicije. Selekto je delavec vstal, ko se je zavedel, ko je pokazal svoje odločno voljo, da hoče zase pravice do poštene eksistence, da ne bo biti več suženj in sluga — so se začele zanj brgati verske in narodne politične grupe, češ "Le k nam, mi ti bomo pomagali." In mnogi premnogi so verjeli sladkim besedam in šli k njim. Oni pa, ki so poznali zgodovino svojega razreda, so rekli: "Ne, za delavca je le delavska stranka."

Le tisti, ki ve kako je bilo nekdanj, more oceniti sedanjí položaj. Zato prav toplo priporočamo to lepo knjigo s. Antona Kristana. Stane za Ameriko en dolar in se dobi pri Zadrugi za ložbi v Ljubljani, ki jo je izdala. (V Ameriki jo ima v zalogi uprava "Proletarca" in s. Anton Garden v Clevelandu).

"Zadruga založba v Ljubljani" — se imenuje izdajateljska zadruga, ki izdaja lepe knjige za slovenske delavce. Izdaja tri knjižnice (biblioteke), in sicer: Zadrugo, ki je izdala doslej 15 edicij; leposlovno, ki je izdala pet knjig in socialno politično, ki je izdala že tri knjige — skupaj 23 edicij in štiri Zadrugne koledarje. — V njeni založbi je izhajala tudi socialna revija "Pod lipo," ki je za letos prenehal, ker je bil njen urednik z drugim delom preobremenjen. Začetek pa zopet izhajati s 1. januarjem 1928 v povečanem obsegu. Zadruga založba je zadruga z omejeno zavezo; deleži so po 10 dni; devdeset odstotkov deležev imajo v rokah delavske druge. Predsednik je s. Anton Kristan, tajnik s. Ivan Vuk, blagajnik Josip Udovc. — V nadzorstvu so zastopniki posameznih zadrug. Svoj sedež ima Zadruga založba v Ljubljani, Aleksandrova cesta.

Sadna razstava bo v Ljubljani od 17. do 26. sept. t. l. Razveseljive so priredbe ljubljanskega velesejma, ker so gospodarske velikega pomena. Za gospodarstvo je treba zmerom nagnjenega pouka. Knjige in časnik povedo in prinese veliko podučnega, ali to kar se vidi in se more otipati, pa je največ vredno. Razstave ogledovati je za vsakega koristno. Na eni strani vzpodbudi lepo blago produkcije slabega blaga na intenzivno delo, na drugi strani pa vsaka razstava na splošno vpliva na poboljšanje pridelovanja in izdelovanja. Sadne razstave so zlasti za Slovenijo potrebne, ker sadije bi lahko prineslo Slovencem mnogo več dohodkov kot jih je prineslo doslej.

Delavski šport. V Evropi delavske organizacije goje zelo obilno šport. Znamenita je bila delavska olimpijada v Frankfurtu pred dvema leti, letošnja olimpijada v Pragi je nadkrillala pričakovanje. Prihodnja delavska olimpijada bo leta 1931 na Dunaju. Ali bi se slovenski delavski športniki ne mogli udeležiti te velike delavske slavnosti skupaj s slovenskimi delavci iz Jugoslavije? Moralo bi se začeti štediti. Tisti mladi športniki, ki bi hoteli pogledati ob te priliki tudi Evropo, bi morali vsak teden dati po 2 dolarja v hranilnico in 400 dolarjev pa bi zadoščalo za poset te ogromne delavske olimpijade.

Za športne priredbe obstojijo moderni stadioni. Frankfurtstadion ima prostora za 40.000 oseb, 4000 jih lahko sedi. Colombees pri Parizu jih vzame 60.000, 10.000 oseb lahko sedi Persingon v Parizu jih sprejme 25.000 s 5000 sedeži. Največji stadion je v Wembleyju pri Londonu na Angleškem, k sprejme 125.000 oseb. Sedi jih v njem lahko 35.000. — Tudi Amsterdam ima velik stadion, ki je že star; sprejme 23.660 gledalcev, od katerih jih lahko sedi 7.300.

Delavska kmetijska podpora in prosvetna jednota obstoji v Sloveniji s sedežem v Ljubljani več let. Glavni namen ji je, da izdaja knjige svojim članom, in sicer vsako četrta leta po eno knjigo. Obenem pa tudi podpira potrebne delavske družine. Sedež te zelo koristne organizacije je v Ljubljani VII (Zadrugi dom), tam, kjer je tajništvo Zveze gospodarskih zadrug.

Na Viču pri Ljubljani zida stanovanjska zadruga "Stan in Dom" že drugo kolonijo. Letos bo gotovih 12 hiš a 24 stanovanj. V prvi koloniji "Stan in Doma" je sezidanih 27 hiš z osemdesetimi stanovanji. Zadruga "Stan in Dom" (njeni ustanovitelji in predsednik je s. Anton Kristan) je doslej sezidala v 2 letih že 160 lepih stanovanj za delavce.

Zadrugar — ministrski predsednik. Od 13. dec. t. l. je na Finskem za ministrskega predsednika zadrugar Vaino Tanner, ki je za ministre vzel še 5 zadrugarjev, ki so služili kot direktorji zadrug, med temi je tudi gospa Minna Silhanga, znana delavska in finskih zadrugar. Finci so res izjema: za ministre zadrugarje, izvežbane može in celo ženo, ki se je doslej izkazala kot zadrugarica. Drugod se po navadi ne vpraša: ali zna moči, ki naj bi ministri, tudi kaj delati, ali je že kaj storil za splošnost. Zato seveda po navadi ne gre naprej. Finska pa je lepo konsolidirana.

V Ljubljani se vrše velike priprave za občinske volitve. Doslej so več let vladali vladni komisarji.

Trbovlje ima socialistično večino in socialisti Ignacia Sitterja za župana. Vsi hvalijo delavnost novega odbora, ker zida stanovanjske hiše, šole, mostove, urejuje ceste ter skrbi za delo brezposelnim. Kapitalistom pa ni všeč to. Rujejo, da bi občinska vlada razpustila in imenovala komisarja.

Glavni zbor srbskega zemljoradniškega zadrugnega Saveza se je vršil 27. in 28. avgusta v Sremskih Karlovcih. Ta zadruga zveza je ena največjih zvez v Jugoslaviji in razproštrava svoje delovanje po vseh krajih, kjer žive Srbi: Izdaja mesečni strokovni list "Zemljoradniška zadruga", kot revijo z lepimi in poučnimi članki o zadrugarstvu. Za zadrugarški naraščaj izdaja mesečnik "Mladi zadrugar". Vsako leto izide njen "Zadrugi koledar". Vse publikacije izhajajo v srbskem jeziku in s cirilico. Zveza je politično nevtralna. Vodi jo stari Mihajlo Avramović, ki je član "Internacionalne zadrugne zveze" v Londonu. Srbska "Zemljoradniška zadruga zveza" je bila vedno član delavske "Internacionalne zadrugne zveze", kljub temu, da so se kmetijske zveze svoj čas odcepile in napravile svoje "zeleno" internacionalno. — Zbor se je vršil v Sremskih Karlovcih, v mestu, ki je med Srbi zelo v časti kot sedež patrijarhata. Sremski Karlovec leže ob Donavi pod Fruško goro, ima komaj 6.500 prebivalcev; večina je Srbov, pa so tudi Hrvati, Nemci in Madjari s njem naseljeni. Ljudje se pečajo v vinogradništvu in sadjarstvu. V bližini

Dvanajsti mednarodni zadrugi kongres

Obdržaval se je v Stockholmu. Bilo je več ko 400 delegatov iz 31 dežel. — Velika Britanija, Rusija in Nemčija so bile dobro zastopane.

Stockholm, Švedska. — Dvanajsti kongres zadrugnikov se je vršil v tukajšnjem amestu. Na kongres je prišlo 424 delegatov iz 31 dežel. Zdrugne države, Japonska in Palestina so tudi poslane svoje zastopnike. Zastopana ni bila le Evropa, toda tudi Azija in Amerika. Največje delegacije, ki so imele pravico do glasovanja so poslale Rusija, Velika Britanija in Nemčija.

Kooperativna lige Zdrugnih držav je poslala na kongres zadrugnikov dr. Warbassa, predsednika, in Cedrik Longa, tajnika, Matti Tenhunen in Eskel Rovna, ravnatelja. Kongres je zvezi dr. Warbassa v osrednji odbor Mednarodne zadrugne alijance.

Poročilo eksekutivnega odbora je dalo veliko snovi za razprave, ki so postale posebno živahne med ruskimi in ostalimi delegati. Obširna je bila razprava o resoluciji za svetovni mir, ki jo je predložila britska delegacija. Ruski delegati so predlagali amandament, ki je doležal, da se podpira vsaka masna akcija ali stavka proti vojni in se izreče, da so cilji delavskega in zadrugnega gibanja identični. Amandment je bil poražen. Britske žene so predložile poseben apel, da se kongres izreče za popoln odpor proti vojni napovedi in nadaljevanju vojne.

Ruska delegacija je predlagala resolucijo, da Mednarodna zadruga alijanca sprejme proletarsko politiko in da vztraja pri tem, da so stiki politični, industrijskih in gospodarskih organizacij delavskega razreda tesni. Sprejet je bil amandament, da se zadeva prepušti eksekutivi v nadaljne študije in da podvzame akcijo, kadar se ji zdi potreba. Ta amandament je podpirala velika večina, ki prizna zadrugo kot gibanje konsumentov, ki je po potrebi tudi nedirektno zapleteno v razredni boj, ampak ki ima program gospodarske evolucije, katere se ne poslužuje stavek, bojkotov ali vojaške sile za realiziranje svojih ciljev.

Napredno revije

Čas, avgustova številka, ima sledečo vsebino: France Kerže: Stari oče, pesem. — France Kerže: Meglica, povest (nadaljevanje). — Resnica glede bolezní. — Po Hubbard: Ene sama stotinka. — France Kerže: O naši domovini. — Naša vsakdanja kava. — Meje znanosti. — O raku. — O velikem iznajdniku. — V. Sheehan: Rusko življenje. — Priloga: Gospodinski del.

Čas izhaja vsak mesec in stane \$3.00 na leto. Naslov: Čas, 1142 Dallas Rd., N. E. Cleveland, Ohio.

Trije ubiti v butlegarski vojni.

Chicago. — Trije možki so bili ubiti, dva umirata in dva drugi sta težko ranjena vsled eksplozije, ki je v noči od srede na četrtek uničila poslopje na Prairie ave. na južni strani mesta. Policija domneva, da je bila podtaknjena bomba v vojni med butlegarji.

Versko klanje v Indiji.

Nagpur, Indija, 8. sept. — V tukajšnjih verskih izgrelih med Hinduti in muslimani zadnje nedelje je bilo 22 oseb ubitih in sto ranjenih.

Pot dobre žene je resnično a cvetlica; ni posuta; a to so za njo, ne pa pred njo. — (J. Ruskin).

je glavno mesto Vojvodine — Novi Sad in v dobri uri se pripelje iz Sremskih Karlovcv v Zemun in Beograd. Okrog Sremskih Karlovcv kot sedeža srbskega patrijarhata je polno naseljen, (ki jim pravijo: manastiri) kjer menih živi lepo in ugodno življenje.

Izjemno postopanje napram Hindujem

Diktira ga država Kalifornija. V Kaliforniji ne morejo lastovati zemljišč, dasi so večinoma poljedelci.

New York, N. Y. — Izjemno postopanje proti Hindujem v Združenih državah narekuje država Kalifornija. Tako izjavlja Nath Ghosh, tajnik Ustanove za osvoboditev Hindujev in Hindujskega državljanskega komiteja, ki se je pravkar vrnil s potovanja po Kaliforniji, kjer je obdržal konferenco z delavskimi voditelji in drugimi državljani.

Ghosh je pronašel, da posamezni delavski voditelji niso za izjemno postopanje proti Hindujem in ga celo obsojajo, ali Kalifornijska državna delavska federacija kot predstavnica strokovno organiziranega delavstva v Kaliforniji nima poguma nastopiti javno, da morajo za hinduske delavce biti enake prilike kot za belopolne.

Izseljevanje Hindujcev v Združene države je skoraj popolnoma prenehalo, odkar je bil sprejet naseljenjski zakon leta 1917. Dva tisoč šest sto Hindujev, ki prebivajo v Kaliforniji, ne morejo lastovati zemljišča v tej državi. Skoraj polovica teh Hindujev je farmarjev ali pa farmarskih delavcev. Veliko jih je ostavilo Indijo, ko so bili že oženjeni, ali naseljenjski zakon ne dovolji, da bi dobili sem svoje žene in otroke. Celo dijake, ki so Hinduji, ni dovoljeno privedi svoje žene s sabo v Ameriko.

Senator Copeland je predložil senatu predlogo, da Hinduji postanejo lahko državljani Združenih držav. Ta predloga je bila odkazana odesku za naseljevanje. Predloga določa, da so Hinduji belopolniki, kajti oni so Arjci. Zdaj je vseh Hindujev okoli 3.500 v Združenih državah.

S polja znanstva

Zborovanje učenjakov v Angliji. Uporaba podzemne vročine. Millikan o kosmičnih žarkih.

Leeds, Anglija, 3. sept. — Anglijski znanstveniki, člani Angleske zveze za napredek znanosti, ki tukaj zborujejo, kakor tudi mnogi znanstveniki iz drugih evropskih dežel in Amerike, ki so tukaj kot gostje, so danes slišali zanimivo poročilo J. L. Hodgsona glede bodoče uporabe vročine, ki se nahaja pod zemljo.

Hodgson je dejal, da je v tridesetmilijonkrat večja kot vročina vsakega premoga na zemlji. To vročino lahko dobimo, ako izvrtamo luknje 30 milj globoko pod zemljo. Vročina v tej globokini je še slabša, vendar pa je desetkrat močnejša kot bi jo mogla dati vse premogovne rezerve na svetu. Dobava podzemne vročine bi bila velika cenejša kakor sedanja, ki jo dobivamo od premoga. Inženirji tega in prihodnjega stoletja gotovo rešijo vprašanje dobavljanja podzemne vročine. Na vsaki pet milj bodo izvrtane luknje globoko v zemljo in naravno vročina bo tekla po ceveh na površje.

Drugo zanimivo poročilo je imel profesor fizike na kalifornijski univerzi, dr. B. A. Millikan, o kosmičnih žarkih, katerih izvor zunaj zemlje je on odkril v letu 1925. Ti misteriozni žarki, ki prihajajo iz vseirja, so tako močni, da proderejo skozi 120 čevljev vode, ki je toliko kot enajst čevljev debeline svinca.

Millikan ne more še povedati, odkod prihajajo ti žarki. Dognal je le toliko, da prihajajo od zunaj in da niso iz solnce. Ti žarki so odprli popolnoma novo polje za fizikološko in biološko vedo. Navedoma vplivajo na ljudi in na razvoj človeškega življenja.

Imenujejo se Millikanovi žarki.

Kaznovano vprašanje. Zagovornik (obtoženci): — "Kaj menite, ali nisem tako za vas govoril, kakor bi bil moj lastni sin?" Obtožence: "Ali je ta tudi tak lump?"

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (August 31-27) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino. Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cleeto za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za člana \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO

"PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POŠILJATELJEM RAZNIH NAZNANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta kakoršnakoli naznanilo in zahvale o smrti, tedaj vselej povejte v plimu, ali želite imeti plačan oglas ali kot navadno vest. Ako je priročeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena posameznikov, ter se tako naznanilo priobli brezplačno. Kadar pa hočete imeti priročeno celo vrsto raznih imen in drugih stvari, je pa to oglas, za katerega se mora plačati, to velja za člana in za nečlane. Nadalje velja leto tudi za razne prireditve, veselice, pade, itd. Vselej je treba povedati, ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno članikarsko vest, tudi v takem slučaju se na navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le važnejši del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobli vse, kar zahtevate. Isto tako velja za vsa druga naznanila, če se koga laže, ženitvene ponudbe, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno povedati, da naj bo to oglas, kolikokrat naj se isti priobli in da bode zanj plačali. To pojasnilo dajemo radi tega, ker je to sklep konvencije, da se potem ravnamo vsi, društva, člani, naročniki in upravniki lista. Prosim, da to upoštevate in se po tem ravnate. — Filip Godina, upravitelj.

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKEH ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Pioneer. Piknik dne 11. septembra v Clarendon Hillu, Ill.
Društvo "Zvon" J. S. K. J. št. 79. — Vinska trgatev dne 24. septembra v Narodni dvorani na 18. cesti in Racine ave.
Vesela društva Pioneer dne 1. oktobra v auditoriju S. N. P. J.
Društvo "Delavec" št. 8 S. N. P. J. — Veselica z igro v nedeljo dne 6. novembra v Hrvatskem domu na 96. cesti in Commercial ul. v 80. Chicagu.
OPOMBA: Ako priredba Vselega društva ni označena v gornjem seznamu, sporočite datum in druge podatke na naslov: JOHN PUTZ, 1834 S. Racine Ave.

Prihodne prireditve kluba št. 1 J. S. Z.

Klub št. 1. J. S. Z. Dramska predstava v nedeljo 16. oktobra v dvorani C. S. P. S.

Prvaki zbor "Sava". Koncert 27. nov. v dvorani S. N. P. J.

Klub št. 1. J. S. Z. Dne 31. dec. Silvestrova zabava v dvorani S. N. P. J.

Klub št. 1. J. S. Z. Dramska predstava 29. jan. 1928. v dvorani C. S. P. S. — Druge priredbe kluba št. 1 v. J. 1928: Dne 8. aprila dramska predstava v dvorani C. S. P. S. — V torek 1. maja promajnska slavnost v dvorani S. N. P. J. — Dne 29. maja koncert "Sava" v dvorani S. N. P. J.

Henri van Wermersken: MRTVEČEVA OSVETA

"Strah? Strah?" je hripavo viknil Pepito in si vrgel čez pleča široki plašč. "Boje se stare ženske. Na pokopališču pojdem, pa če pride tisoč peklenskih! Govorice, da se Juanito povrne iz groba, mi je že preveč. Mrtveci so mrtvi in se ne vračajo. Duhov ni — ne na tem ne na onem svetu. Nocoj torej pojdem na pokopališče — vi vsi ste mi priče — da zasadi med enajsto in eno uro tole bodalo v njegov grob. O prvem svitu boste našli nož na pokopališču, tisti nož, s katerim sem ga zabodel, ker je silil v mojo sestro. Ne kesam se svojega dejanja, sicer pa me je sodišče oprostilo. Ubil sem ga iz krvne osvete."

Prijatelj — v pivnici so se nemirno spogledali. Bilo je nevarno hoditi po noči okrog temnega pokopališča. In še bolj je moralo biti nevarno iti na grob človeka, ki je poginil od maščevanja... Ne, Pepito ne sme storiti tega. Počemu naj se Juanito povrne? Saj nihče ne verjame tem govoricam!

"Na, Pepito, izprij čašo jereza in bodi vesel kakor smo mi! Kdo bi hotel o mlaju na pokopališču?"

"Pepito se jim je iztrgal. "Pojdem, nevtogoma pojdem!" je siknil in stisnil zobe. "Naj sveti luna ali ne, kaj mi mar! Evo, tole bodalo bo jutri

zarana zasajeno v njegov grob, o tem se boste lahko uverili na lastne oči. In če mi ne verjamete, amigos, vam zastavim svoj vinograd!"

Ko so se vrata zaprla za Pepitom, so prijatelji dolgo molčali. Enrico, ki je bil najstarejši, se je prekrizal.

S trdnimi koraki je stopal Pepito v hrib. Zdaj bo vsaj enkrat za vselej konec govoricenju. Bil ga je že sit do grla. Ko bo bodalo v gomili, bo vedel ves svet, da je mrtvec v resnici mrtvec. In da njega ni bilo strah pred njim.

Nočni hlad mu je stresal telo. V krčmi je bilo toplejše... Tese no se je zavil v svoj dolg plašč in si je potegnil klobuk na obraz.

Dospel je na pokopališče. Vrata so zaječala. Iz za temnih cedev je strahotno skovikaje vzprhutala nočna ptica. Caramba, kako je samotno tod! Bog zna, koliko let je že minilo od takrat, ko je poslednjič v tej pozni uri stopila človeška noga na ta posvečena tla!

Toda Pepito je vedel, kaj hoče. Tamle, glej, je grob starega Frederica, ki ga je bil bliz zabodel na robove. In poleg njega, na desni, je grob njegovega očeta. Tudi palmo je razložil.

Moral je tipati z rokami, da je v temi našel svojo pot. Tamle torej je palma. In za njo je Juanitov grob. Zastavila sta se že v šoli. Juanito je bil vedno močnejši od njega. Toda vsa

njegova dejanja so bila zlobna. Prav je, da ga ni več med živimi...

Ko je s prsti otipaval črke imena Juan, ga je izpreletelo mrzlo in vlažno. Tisti mah je tudi že odskočil... Nekaj ga je bilo pobožalo po licu, nekaj mrzlega in vlažnega. Srce mu je jelo razbijati. Poskušal je doznati, kaj je bilo, in je zapazil dolgo palmovo vejico, ki se je sklanjala nad grobom. Zasmejal se je, kratko in hripavo.

Pripravil je nož. Čim prej opravi svoj zloveči posel, tem bolje. Tja v sredo med ovenele cvetke ga bo zasadi. Še enkrat se je sklonil in tipal z roko... Da, tja ga bo započil...

"Jezus Marija!" je šepnil natiho in potisnil nož do ročaja v zemljo. Nato se je vzravnil in je hotel zbežati.

Tedaj ga je ledeno izpreletelo. Nekdo... nekaj je vleklo za njegov plašč. Ali je bila zgolj domišljija? Ali je Juan iz prebode groba iztegnil roko in pograbil s koščeni prsti njegov plašč, da ga potegne s seboj pod zemljo? Praznoverje, mrtveci so mrtvi!

Poskušal je umiriti trepetajoča kolena in oditi... To pot je mrtvec potegnil močnejše in mu je strgal plašč z ramen. Pepito je čutil, kako se v njem bori strah s togoto. Torej je bil nekaj na govorici? Juan še živi? Ne, caramba... ne! Pograbil je za plašč in ga potegnil k sebi. In

tedaj je čutil... mrtvec ni hotel spustiti plašča. Držal ga je z belimi, koščeni prsti... Videl je prste... videl blede okostje... Videl je Juanita, ki se mu je rezal s aklepečnimi belimi čeljustmi. "Hotel je nekaj krikniti... kletvico... Jezik se mu je zapletel in goitanje se je izpreverilo v brezumen grohot..."

Vaščani so tisto noč videli, kako je Pepito blodil po vasi, čuli so njegov smeh. Vedeli so, da je prihajal s pokopališča in nihče se ni upal odpreti mu vrat... V svetem strahu so aklepal roke in mrmrali molitvice.

V zgodnjem jutru so ga štirje prijatelji s silo odvedli domov. Mati in sestra sta ga tolažili in mu prigovarjali. Ni ju več spoznal; iz arepih oči mu je šaral vročilen plamen blaznosti.

Na pokopališču so prijatelji našli bodalo: zasajeno je bilo do koščene ročaja v živo zemljo Juanitovega groba. In z bodalom je bil pripravljen tla krajec Pepitovega plašča...

V. D.:
PUCIKA
Včasih, ko mi je duh hladen, kritičen, vidim mnogo. Ko opazujem čete v zibelki, vidim moža in ko gledam staro ženo, vidim otroka. Ko gledam igrajočo se triletno deklico, vidim v njej ženo, mater, z detetom v naročju in ko gledam starca, vidim mladeniča, polnega zdravja in življenja, pijanega moči in mladosti. In ko srečam šestnajstletno devojko, vidim sitno, muhasta, nezvestno ženo... Nasproti mi priteče triletna Pucika.

"Ako, Ako, gol!"
Vzel sem jo v naročje ter jo pogladil po avleno mehkih, rumeno belih kodrih. Gledal sem v njene mile, nedolžne, sinje oči, njen lepi, nežni obrazek in videl sem... dekle.
"Ali me imaš kaj rada, debelačica?"
"Lada, lada, Ako!" je žvrgolela.

"In zakaj me imaš rada, Pucika?"
"Kel mi das tutla, ako!"
In ko ji je bilo pet let, sem jo vprašal:
"Me imaš kaj rada, Puci?"
"Rada te imam, Slavko!"
"Pa zakaj me imaš rada, Puci?"
"Ker si lep!" — in se mi je ovila okrog vratu.

Potem je nisem videl štiri leta in sem jo zopet vprašal če me ima rada.
"Nič!" mi je odgovorila jeznob.
"Zakaj pa ne, Fidka?"
"Zato, ker si grdi!"
Taktir ji je bilo devet let, bila je suha in je imela zlatorumene lase.

Ko ji je bilo enajst let, sem jo zopet vprašal:
"Fidka, me imaš kaj rada?"
"Jaz ne!"
"In zakaj pa ne, Fidka?"
"Ker si fant!" in je zbežala. Minuli sta dve leti in sem jo zopet vprašal.

"Rada!" mi je odgovorila ter zbežala. Takrat je imela svetlo kostanjeve lase.
Imela je petnajst let in sem jo vprašal:
"Povej mi Fridka, ali me imaš kaj rada?"
Pogledala me je živo, nato pa je pobesila oči in zardela.

"Nu, povej, Fidka."
"Slavko — ne vem," mi je boječe odgovorila ter si zakrila obraz. Takrat je bila že na pol dekle in je imela temnokostanjeve lase.

Na zemljo je legel tih večer. Ob takih večerih je človeku mehko pri srcu in duša zahrepeni po sreči, lepoti, ljubezni... Sedela sva na klopi pod bezgovim grmom. Držala sva se za roko in ava močlala in najini srca sta goreli...

"Frida..."
"Slavko..."
"Povej mi... Frida ali me imaš kaj rada..."
In me je objela okrog vratu, poljubila me vroče.

"Frida — Pucika — moja..."
"Slavko — Ako — moj..."
In tedaj sva bila srečna, srečna neskončno...

Takrat ji je bilo sedemnajst let in je imela temno vlnjave oči in črne lase.

HRANA IN STANOVANJE
se dobi za \$9.00 na teden, perilo brezplačno. Vpraša se naj po 6 uri zvečer na: 3153 Fulton Blvd. Chicago, Ill. (Adv.)

RAD BI IZVEDEL ZA
Nandeta Vesel, po domače "Pajkov" doma iz vasi Zamost pri Sodražici. Poročati mu imam zelo važne stvari radi njegove matere in njegovega posestva v starem kraju. Rojake prosim, ako kdo ve zanj, naj ga opozori k temu, ali naj se sam priklasi, gre se v njegovo korist. Joe Fabby, 727 Clybourn st., Milwaukee, Wis. (Adv.)

NA PRODAJ JE POSESTVO.
Proda se posestvo domačija v vasi Retje št. 106 pri Loškem Potoku v Jugoslaviji. Zmerna cena. Če katerega vesel kupiti to posestvo naj piše na naslov: John Vesel, Box 6, Shingletton, Mich. (Adv.)

NA PRODAJ JE
da se vredni verbačina se proda dvonadstropna dvakrat 4 in 4 sobna iz opeke sedizana hiša, streha s škričino krita, plin, elektrika, vse moderno. Oglasite se na: 2441 So. Albany Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

ZDRAVLJENJE BOLANIH NOG
Odrpate rane, ulčene, napete žile in kožne hystoz.
se lahko zdravijo doma med vašim delom. Pišite po brezplačno knjižico "Kako zdraviti bolne noge." Opišite vaš slučaj bolani.
A. C. Lipe Pharmacy,
1424 Green Bay Av., Milwaukee, Wis.

Dve darili
za nove naročnike

Ako se potrudite v sedenji kampanji in dobi osem polletnih ali štiri celoletne naročnine za dnevnik "Prosveta" in pošljete cele vaše upraviteljske, dobi krasno samonapejno pisalno pero in avtomatični svinčnik z lepim zlatim znakom S. N. P. J.

Naročite avto-znake S. N. P. J. Na željo več društev je gl. urad preskrbel avto-znake. To so krasno izdelane okrogloploščate tablice, z znakom S. N. P. J., in namenjene so za avtomobile članov jednote. Na društva smo razposlali podrobna pojasnila glede teh znakov, na člane pa apeliramo, da jih pridno naročajo.

Vincent Cankar, predsednik SNPJ.

!KAMPANJA!

za pridobivanje novih naročnikov dnevnika Prosveta

Se vedno je čas da začnete z agitacijo za razširjenje največjega slovenskega dnevnika v Ameriki, Prosveta, ki je plačan v naprednem duhu za izobražbo in poduk naših rojakov.

Sedaj se vam nudi lepa prilika, da si za dolge zimske večere nabavite lepih in podučnih knjig, katere dobite za nagrado za nove naročnike.

Za enega novega polletnega naročnika dobite knjigo "Jim Higgins" vredno \$1.00. Za enega novega celoletnega naročnika dobite knjigo "Slovensko-angliška Slovalca," zelo primerna knjiga za razširjenje znanja angleščine, vredna \$2.00 ali kako drugo knjigo iz zaloge "Književne matice." Za dve novi celoletni naročniki dobite veliko in krasno vezano knjigo "Ameriški Slovenci v kateri bodete našli mnogo zanimivega in podučnega, ne samo razvoju naše S. N. P. Jednote, temveč tudi o razvoju našega roda v Ameriki, in drugih zgodovinsko-važnih dogodkih. Vrednost knjige je \$5.00.

Ako še niste, začnite z agitacijo takoj. Idite na delo in pridobite listu kar mogoče več naročnikov, ker čimbolj bo list razširjen, temvečji bodo uspehi na kulturnem in gospodarskem polju Slovencev v Ameriki.

Cena je: na leto \$6.00, za pol leta \$3.00; za Chicago in Cleveland za eno leto \$7.50, za pol leta \$3.75. Za Evropo: za eno leto \$9.00, za pol leta \$4.50.

Izpolnite in izrežite ta kupon.

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Priloženo dobiti naročnino \$....., za katere pošljite Prosveto:

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....

Ime.....\$.....

Naslov.....\$.....